

полезности, об'єктивності. Хотя тотальная устремлённость к получению прибыли существенно затрудняет информационную фильтрацию на втором уровне.

Литература

1. Эпштейн М. Информационный взрыв и травма постмодерна // Электронный ресурс: [file:///C:/Windows/system32/config/SYSTEM~1/AppData/Local/Temp/Rar\\$DI00.857/%20Эпштейн%20Михаил.%20Информационный%20взрыв%20и%20травма%20постмодерна%20%20royallib.ru.fb2](file:///C:/Windows/system32/config/SYSTEM~1/AppData/Local/Temp/Rar$DI00.857/%20Эпштейн%20Михаил.%20Информационный%20взрыв%20и%20травма%20постмодерна%20%20royallib.ru.fb2).

ДУХОВНІ ПОТРЕБИ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ У ГЕШТАЛЬТ–ВИМІРІ **Количева Т.В.**

Український державний університет залізничного транспорту, м. Харків, Україна

Сучасне життя вносить чимало коректив у свідомість людини : прискорений ритм життя, вплив інформаційного суспільства, нові цінності – все це змінює свідомість людини у умовах сучасного розвитку. Такі зміни відбуваються поступово, але все одно ми можемо бачити їх перетворювальний вплив на людину у ракурсі різного рода потреб людини: матеріальних, пізнавальних, духовних тощо. Цікавим буде розгляд гештальт-підходу духовних потреб особистості у сучасних умовах. Гештальт-підхід, який раніше використовувався суто у психології, зараз стає загальнофілософським підходом, тому що він охоплює багато сфер людського життя. При цьому, антропологічне значення гештальту, який прагне досягти своєї прегнантноі форми, полягає у тому, щоб нові ракурси дослідження, нові кути зору брали участь у створенні гештальту, незважаючи на їх ірраціональні моменти.

Якщо проаналізувати будь-які потреби людської особистості, а перш за все, духовні потреби, то доцільно відштовхувтись від категорії переживання, яке так чи інакше супроводжує будь-яку потребу. І.А. Погодін, директор Інституту Гештальту, відмічає, що «переживання ми не можемо контролювати прямо – ми можемо лише віддатися йому» [1, с.205]. Слід відмітити, що сучасна особистість цікавиться власним переживанням як окремим явищем, що живе майже своїм життя, на відміну від того, що ще не кілька десятиліть ми могли бачити так звану «заборону на переживання», в результаті чого людина не могла розібратись у своїх істинних потребах, у тому числі і духовних.

Розглянемо ключові потреби людини. Особливе значення має потреба у самоідентичності, яка дозволяє людині діяти у зв'язку з подальшими її завданнями. Людина втілює свою самоідентичність як на раціональному, так і на ірраціональному рівнях.

Важливо розглянути самоідентичність людини , яка містить у собі гру. Так самоідентичність також розкривається в рамках гештальт-методології у метаантропологічній парадигмі. Особистість людини є своєрідним психічним Всесвітом. У психотерапії концепт «гра» використовується у техніці психодрами. Автор Я.Л. Морено виділяє певні психодраматичні ролі, які розповсюджуються на усі сфери життя, і виділяє соціальні, соматичні, психічні, та трансцендентні рольові категорії. Стосовно зв'язку гри з самоідентичністю людини можна виразити думку, що самоідентичність людини народжується з гри. Я. Л. Морено стверджує, що особистість функціонує в ролях, тому що саме в ролі втілюється сутність особистості на ірраціональному рівні. Це може доводити різний характер спілкування конкретної особистості з різними людьми. Людина вимушена перебудовувати свою ідентичність, робити її гнучкою, вміти «домовитись» з собою з метою збереження цієї поєднання різних її аспектів Сучасна людина розуміє самоідентичності.

Наступна духовна потреба – це потреба у самопізнанні та самоактуалізації. Ця потреба, яку зазначав ще А. Маслоу, набуває у сучасності специфічного трактування. Н. Хамітов у своїй книзі «Філософська антропологія. Актуальні проблеми» зазначає, що «динаміка поєднання буденного, граничного й метаграничного буття людини у напрямку до

метагранічного, що означає цілісність тілесного, душевного й духовного розвитку особистості може бути названа гідною самореалізацією людини» [5, с.81]. Тобто, метаантропологічний вимір самоактуалізації та самореалізації людини передбачає участь усіх процесів у формування комфортного існування особистості.

Також, важливою є потреба у відчутті щастя. Сучасна людина робить перегляд цього поняття, і відходить від традиційного трактування щастя як гедонізму: « Якщо щастя – це насолода, задоволення, або низка позитивних епізодів, то за визначенням кожна негативна емоція (а їх уникнути неможливо) є нещастям. Тож людина відчуває ефект сильно розгойданого маятника: зараз ти щасливий, але вже за мить тобі можуть зіпсувати настрій – і ти вже нещасний. Для гедоністів щастя – це період між двома нещастями. Гедонізм не забезпечує опірності до негативних емоцій, не пропонує жодних засобів для вироблення стійкості перед ними» [3, с.20]. Таким чином, щастя виступає як тимчасовий продукт, а сучасна людина прагне до комфорту навіть у таких питаннях, як самовідчуття, тому вона створює для себе нову концепцію щастя. Нова концепція щастя передбачає постійність, константність, яка створюється внаслідок усвідомленістю людиною своїх намірів, доцільності чи недоцільності своїх дій, здатності до реалізації своїх мрій та намірів: « Щастя не є самоціллю: щастя супроводжує успішну реалізацію доброго життєвого плану. Щасті – це не задоволення конкретного бажання. Досягнення жодної фрагментарної цілі не забезпечує щастя. Щастя – це рух за своїм життєвим планом» [3, с.25.] Щастя розуміється не як обмежений проміжок часу, а як довгостроковий процес, задля досягнення якого людина здатна вкладати свій час, зусилля, вміння, знання. Таким чином, традиційна мораль і наступні спроби заперечувати її з допомогою гедонізму, призвели до обмеженого розуміння щастя. Новим розумінням щастя є такий стан, при якому людина відчувала би себе щасливим, спираючись на внутрішню гармонію, а не на ефект контрасту між позитивними і негативними станами.

Окремим моментом слід розглянути взаємодія категорію моральності. Сучасний автор В. Погодін, вивчає гештальт-підхід і його участь у різних соціальних процесах, зазначає, що «мораль перетворилася, метафорично висловлюючись, в деяку форму культурного вірусу. Сучасна людина вже не усвідомлює обґрунтованість правил моралі, якими керується щодня» [2, с. 41]. Людина у сучасному світі намагається заперечувати правила моралі, критикуючи не завжди доцільні постулати, які лежать в їх основі. Сучасний індивід передбачає відсутність інтроектової дії моралі як обмежувача в сенсі пасивної повинності. У той же час, при цьому зберігається моральний аспект у його змістовно-етичній частині. Актуальною стає і ідея про те, що людина, перебуваючи в стані гармонії, задоволених потреб, виражених емоцій, відреагованих ситуацій, є набагато більш корисною, ефективною для себе і оточуючих, ніж такий індивід, який, за словами Ф. Ніцше, «приноситься в жертву і служить знаряддям» аспектів – всього того, що є щастям для людини в сучасному світі.» [4, с. 164].

Таким чином, духовні потреби особистості у сучасних реаліях проголошують знаходження особи в контакті з самим собою і з навколишнім світом з умовою розуміння своїх границь комфорту, а також, вміння виражати себе в своїх емоціях і афектах, не порушуючи границь комфорту оточуючих – ключові позиції методології гештальт-підходу. Такий погляд розширює обрії розуміння моралі в суспільстві і виховує нову формацію людей, здатних до творчості, рефлексії, адекватного самовираження

ЛІТЕРАТУРА

1. Погодін І.А. Психотерапія як путь формирования и трансформации реальности / Погодін І.А. – М.: ФЛИНТА: Наук, 2015. – 328.
2. Погодін І. Модерно-постмодерне суспільство та психічна норма: труднощі діагнозу // Форум психіатрії та психотерапії ФПДО Львівського національного медичного університету Д. Галицького, 2013. – том 13. – С.38–43.
3. Пурий Р. Луц У. Планування щасливого життя / Роман Пурий, 12. Уляна Луц. – Львів: Літопис, 2019. – 168 с.

4. Ницше Ф. Воля к Власти. Опыт переоценки всех ценностей/ Ф. Ницше. – М.: Культурная Революция, 2005. – 880 с.
5. Хамітов Н.В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту. / Н.В. Хамітов. – К.: КНТ, 2018. – 394 с.

ВИВЧЕННЯ МАТЕРИНСТВА В ІСТОРИЧНОМУ АСПЕКТІ

Кулик А. В.

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України
м. Черкаси, Україна*

Психологія материнства – одна з найбільш складних і мало розроблених галузей сучасної науки. Актуальність вивчення цієї галузі вивчається через певні суперечності між гостротою демографічних проблем, пов'язаних з падінням народжуваності, величезним числом сімей, що розпадаються, лавиноподібним збільшенням числа дітей-сиріт при живих батьках, та із зростанням числа випадків жорстокого поводження з дітьми

В сучасний час материнство займає незначне місце в ієрархії цінностей жінки, поступово витісняючись іншими цінностями, такими як: професіоналізм, пошуки матеріального благополуччя, прагнення до гедонізму та індивідуалізації [12]. Сучасні теоретичні та практичні дослідження, що вивчають проблему материнства підкреслюють важливість материнської поведінки для розвитку здорової та гармонійної дитини [10]. Дослідження проблематики прийняття та усвідомлення жінкою ролі матері є особливо актуальним, оскільки це дає змогу виокремити чинники та чутливі періоди, що можуть значно впливати на розвиток материнства.

В науковому світі материнство вивчають як складне явище, що є результатом взаємодії багатьох факторів: генетичних, біологічних, впливу родинного та соціального середовищ. Материнство – це унікальний психологічний феномен, що має фізіологічні механізми, еволюційну історію, культурні та індивідуальні особливості. Кожна культура має цілий інститут материнства, що включає в себе різноманітні способи виховання жінки як матері. Ці способи розраховані на те, що частину своїх функцій мати буде усвідомлювати, а частину – ні. У вітчизняній психології значну увагу приділяли вивченню материнського відношення, материнської (батьківської) позиції та дитячобатьківської взаємодії (Е. Ейдемільер, В. Гарбузов, А. Варга, А. Співаковська та ін.). Поведінка матері розглядається як джерело розвитку дитини та як суб'єкта пізнавальної активності, спілкування, самоусвідомлення (М. Лісіна, Н. Авдєєва, О. Смирнова, В. Перегуда). Дитина та матір розглядаються як складові єдиної динамічної системи, де вони набувають статус «матері» і «дитини», та взаємно розвиваються як елементи даної системи [12].

Глибокий аналіз літератури з проблем материнства представлений в роботах Г. Філіппової, де вона виокремлює культурно-історичний, біологічний, фізіологічний, психофізіологічний і психологічний аспекти вивчення даної проблеми [9]. Через призму культурно-історичного аспекту інститут материнства досліджується як історично обумовлений, видозмінений під впливом епохи (ці дослідження проаналізовано в роботах І. Кона, М. Мід, Е. Еріксона та ін.). Материнство як культурно-історичне явище в різні періоди розвитку людства володіло різним змістом, що, у свою чергу, відображалось і на феноменології індивідуальної готовності до нього як психологічного явища, яке є результатом інтеріоризації суспільних уявлень. З цього приводу відома дослідниця у галузі психології материнства Г. Філіппова зауважує, що материнство - це одна із соціальних жіночих ролей, тому якщо потреба бути матір'ю і закладена біологічно, суспільні норми й цінності роблять істотний вплив на його зміст і прояв у кожній конкретній жінки [9].